

مشاوره تک فرزندی:

فرزندآوری در فرهنگ ایرانی اسلامی ما یک ارزش محسوب می شود. ارزشی که منطبق بر فطرت و غریزه انسانی است و برای تداوم نسل و بقای وی ضروری است و نیز همان ارزشی است که سبب می شود زوجین نابارور، حل مشکل ناباروری و نداشتن فرزند خود را به عنوان یکی از اساسی ترین اولویت های خود پیگیری نمایند. بررسی های کشوری نیز نشان می دهد که زوجین ایرانی تمایل به داشتن بیش از ۲ فرزند دارند. تحقیق کشوری انجام شده در سال ۱۳۹۳ نشان داد: زوج هایی که تازه ازدواج می کنند خواهان داشتن ۲.۳ فرزند هستند^۱. نتیجه نظرسنجی از زوجین ایرانی که ۶-۵ سال از ازدواج آن ها گذشته است نشان می دهد که تمایل به داشتن ۲.۸ فرزند دارند^۲. در حال حاضر حدود ۱۹ درصد خانواده های کشور تک فرزند هستند. در خیلی از موارد غفلت از فرزندآوری به موقع باعث می شود که خانواده ها نتوانند به تعداد فرزند دلخواه خود دست یابند.

باید بدانید که افزایش سن خانم ها باعث کاهش شانس باروری موفق می شود. دلیل آن هم این است که ممکن است فرد با افزایش سن به برخی بیماری های مزمن مانند فشار خون، دیابت، بیماری های قلبی و ... مبتلا شود که در صورت بارداری نیازمند مراقبت های بیشتر بوده و احتمال بارداری های پرخطر را افزایش می دهد. همچنین به تاخیر انداختن بارداری، احتمال ناباروری، عوارض حاملگی، عوارض جنینی و مشکلات هنگام زایمان را افزایش می دهد.

شایان ذکر است که افزایش سن آقایان نیز باعث کاهش تعداد و کیفیت اسپرم از نظر حرکت، شکل و قدرت طبیعی می شود. زمان مورد نیاز برای بارداری همسر در مردان بالای ۴۵ سال ۵ برابر مردان ۲۵ ساله است. افزایش سن مردان با افزایش مشکلات کروموزومی اسپرم می تواند شانس ابتلای به برخی بیماری های روانی و اوتیسم را در فرزندان بیشتر کند. مطالعات نشان داده که احتمال مشکلات قلبی، ناهنجاری های اندام و باز بودن انتهای سیستم عصبی با افزایش سن پدران بیشتر می شود.^۳ به همین خاطر است که باید همه زوج ها در اولین فرصت ممکن به تعداد فرزند دلخواه خود دست یافته و از تاخیر های بدون دلیل پرهیز کنند. به یاد داشته باشیم که از دست دادن فرصت های خوب، همیشه قابل جبران نیست. لازم است بدانید بررسی های علمی ثابت کرده است که بهترین فاصله بین فرزندان ۵-۳ سال است که به نفع سلامتی مادر، جنین و فرزندان است و فاصله های کوتاه تر و طولانی تر از آن می تواند پیامدهای خاص خود را برای کودک، مادر و خانواده به دنبال داشته باشد.

اگرچه عوامل بسیار زیادی در گرایش به تک فرزندی می توانند نقش داشته باشند، نتایج بررسی ها نشان می دهد عدم آگاهی از پیامدهای تک فرزندی نقش مهمی بر رواج این پدیده دارد. احتمال تک فرزندی با افزایش تحصیلات و اشتغال زنان افزایش می یابد. تک فرزندی از جنبه های مختلفی در سطح خانواده و جامعه قابل بررسی است. در زیر به برخی از آنها اشاره می شود:

برخی از تصورات ممکن درباره فواید تک فرزندی

- ✓ ارتباط بهتر با والدین به دلیل وابستگی بیشتر به آن ها
- ✓ صمیمیت عمیق والدین با تک فرزند
- ✓ انجام کارها به بهترین شکل
- ✓ اعتماد به نفس بالاتر کودک
- ✓ بهره مندی از توجه کامل و بی وقفه خانواده
- ✓ عدم نیاز به رقابت با خواهر و برادران برای جلب توجه والدین
- ✓ عدم مقایسه با خواهر و برادر

^۱ بیش از دو فرزند

^۲ نزدیک به سه فرزند

^۳ کتاب سن و ناباروری

✓ دریافت امکانات رفاهی بیشتر

✓ دریافت وقت و توجه بیشتر والدین

برخی از این موارد اگر چه به ظاهر می توانند به عنوان محاسن تک فرزندی تصور شوند، اما در حقیقت جزو معایب هستند. زیرا معمولاً این کودکان بدون رقابت با خواهر/ برادر و بدون زحمت زیاد به خواسته های خود می رسند و از این رو زمانی که در کشاکش زندگی با نا کامی روبرو شوند آسیب پذیری بیشتری خواهند داشت.

معایب تک فرزندی از دو بعد خانواده و جامعه که باید متناسب با نیاز خانواده های تک فرزند به آن ها گفته شود:^۴ از بعد خانواده:

ممکن است کودک شما احساس کند که:

- ✓ تنها است.
- ✓ نمی تواند با خواهر/ برادر خود تعامل داشته باشد.
- ✓ در خانه ای که زندگی می کند فضای کودکی وجود ندارد، چون همیشه تعداد بزرگسالان بیشتر از کودکان است.
- ✓ برای بهتر بودن در درس و دیگر فعالیت ها تحت فشار بیشتری از طرف خانواده است.
- ✓ به خاطر دلواپسی های بیش از حدی که والدین برای محافظت از او دارند، از آزادی های لازم و متناسب سن خود برخوردار نیست.

ممکن است فرزند شما:

- ✓ به دلیل توجه زیاد پدر و مادر و سایر بستگان نزدیک از اعتماد به نفس کمتری برخوردار باشد.
- ✓ به دلیل نداشتن خواهر/ برادر فرصت تجربه برخی از احساسات و چگونگی کنترل و مدیریت آن ها را نداشته باشد.
- ✓ به دلیل نداشتن ارتباط با خواهر/ برادر در ذهن و خیال خود با دوستان خیالی بازی کند.
- ✓ بخاطر مراقبت بیش از حد پدر و مادر، از دخالت آنها در کارش خسته شود.
- ✓ به دلیل نداشتن برادر/ خواهر و ارتباط با آن ها تمایل (بیش از حد) به اسباب بازی و حیوانات داشته باشد.
- ✓ تحمل کمتر و حساسیت بیشتر نسبت به رفتار دیگران داشته باشد (انتظار رفتار خلاف خواسته خود را نداشته و معمولاً هر مخالفت را بدون دلیل و به خاطر نیتی خاص تفسیر می کند).
- ✓ به دلیل ارتباط کمتر با کودکان و تماس بیشتر با بزرگسالان، مقتضای کودکی خود را بروز ندهد و رفتاری مانند بزرگسالان داشته باشد (نتواند آن گونه که لازم است بچگی کند).
- ✓ به دلیل خود محوری، سخت تر با دیگران ارتباط برقرار کند/ دوست پیدا کند.
- ✓ به دلیل نداشتن الگویی از جنس مخالف در خانواده، آسیب پذیری بیشتر از لحاظ جنسی و روابط اجتماعی داشته باشد.

مواردی که باید همواره به یاد داشت:

- ✓ مهد کودک می تواند محیط مناسبی برای فرزندان شما در برخی از ابعاد باشد ولی به هیچ عنوان نمی تواند جای خواهر/ برادر را برای فرزند شما پر کند.
- ✓ والدین تک فرزند، فرزندان خود را از داشتن خواهر/ برادر محروم می کنند.
- ✓ فرزندان پدر و مادری که تک فرزند هستند نیز وابستگی مانند: خاله، عمه، عمو و دایی نخواهند داشت.

^۴ با توجه به اینکه اطلاعات خانواده های تک فرزند در مورد پیامدهای این امر باید در طول زمان افزایش یابد، تاکید می گردد که در هر جلسه مراجعه و مشاوره چند عنوان از این موارد به بحث گذاشته شود. در صورت مشاهده پذیرش و اشتیاق مراجعه کننده، می توان جلسه مشاوره را طولانی تر نموده و نیز با در اختیار قرار دادن کتاب پیامدها و مشکلات تک فرزندی، مراجعه کننده را به خواندن آن تشویق نمود.

از بعد جامعه:

- ✓ رواج تک فرزندی باعث می شود که جمعیت کشور رو به پیری برود و فضای جوانی و شادابی کمتر دیده شود.
- ✓ رواج تک فرزندی و تداوم آن در جامعه باعث می شود که در طول زمان جمعیت کشور کم شود.
- ✓ کاهش نسل جوان و پیرشدن جمعیت، می تواند چرخه تولید و اقتصاد جامعه را تحت تاثیر قرار دهد.
- ✓ زمانی که نیروی کار فعال و پویای جامعه کم باشد، آن جامعه بیشتر دچار رکود اقتصادی و تولید خواهد شد.
- ✓ با توجه به اینکه تمایل به تک فرزندی در خانواده های تحصیلکرده بیشتر دیده می شود، می تواند سبب کاهش متوسط ضریب هوشی جامعه شود.
- ✓ با توجه به زیاد شدن امید به زندگی، تک فرزندان نمی توانند به راحتی همه مسوولیت نگهداری از پدر و مادر مسن خود را تقبل کنند و بنابراین نیاز به خانه ها و محل های نگهداری سالمندان افزایش می یابد.